

FÖRDJUPNING – Resursutnyttjandet på arbetsmarknaden är ungefär normalt, men bedömningen är osäker

Svensk ekonomi växer snabbt och arbetslösheten sjunker. En lägre arbetslöshet indikerar att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden har stigit. Sammansättningen i arbetskraften förändras dock över tid vilket kan innebära att den arbetslöshet som är förenlig med ett normalt resursutnyttjande också förändras. Därför är det även viktigt att titta på andra indikatorer på resursutnyttjandet. Riksbankens samlade bedömning är att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden har stigit och i nuläget är ungefär normalt.

De lediga resurserna på arbetsmarknaden har minskat

Mängden lediga resurser i ekonomin påverkar bedömningen av BNP-tillväxten framöver samt utvecklingen av löner och priser på lite sikt. Bedömningen av resursutnyttjandet i ekonomin är därför viktig för utformningen av penningpolitiken.

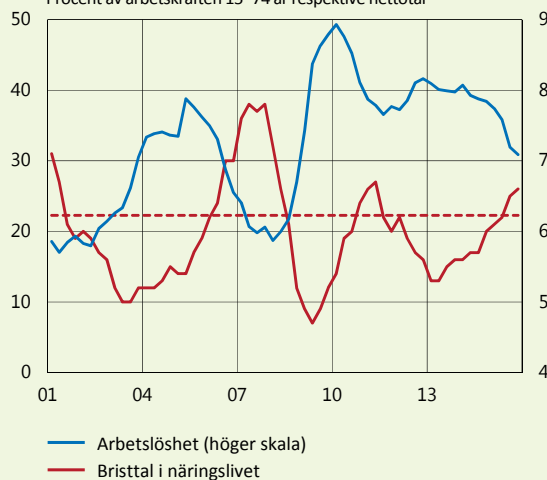
Stöttad av penningpolitiken har den höga tillväxten i svensk ekonomi bidragit till att arbetslösheten har sjunkit sedan slutet av 2014. I februari var arbetslösheten 7,1 procent (se diagram 3:17). Sysselsättningsgraden har stigit kontinuerligt sedan 2010 och uppgick till 67 procent i februari, vilket är nästan lika högt som före finanskrisen (se diagram 3:9).²¹ En allt lägre arbetslöshet och en allt högre sysselsättningsgrad indikerar att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden stigit. Att använda arbetslösheten som ett mått på resursutnyttjandet kompliceras dock av att arbetskraftens sammansättning förändras över tid och olika grupper har olika lätt att få ett arbete. Den arbetslöshet som bedöms vara förenlig med ett normalt resursutnyttjande kan därmed variera över tid.

Indikatorer stödjer bilden

Även indikatorer pekar på ett stigande resursutnyttjande på arbetsmarknaden. Bland annat har andelen företag i Konjunkturbarometern som rapporterar brist på arbetskraft stigit, och var i slutet av 2015 högre än det historiska genomsnittet (se diagram 3:17). Uppgången är bred, men andelen är särskilt hög i byggbranschen (se diagram 3:11). Enligt Arbetsförmedlingen är det också betydande rekryteringsproblem inom offentlig sektor.²² Ytterligare en indikation på att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden stigit är att antalet personer i arbetsför ålder som vill arbeta i förhållande till antalet lediga jobb har minskat (se diagram 3:18). Utvecklingen beror dock både på att anta-

Diagram 3:17. Arbetslöshet och bristtal

Procent av arbetskraften 15–74 år respektive netttotal

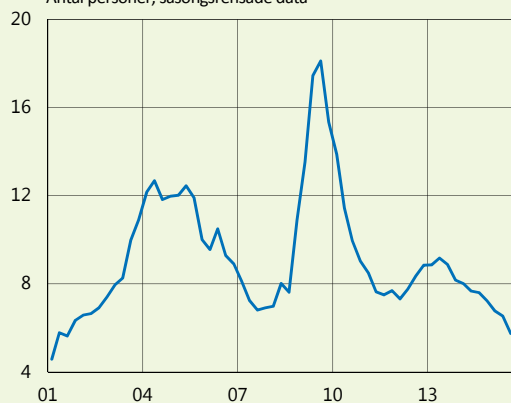

Anm. Streckad linje avser medel från 1996 till och med senaste utfall.

Källor: Konjunkturinstitutet och SCB

Diagram 3:18. Arbetsökande per ledigt jobb

Antal personer, säsongrensade data

Anm. Diagrammet visar antalet arbetsökande samt antalet latent arbetsökande per ledigt jobb enligt SCB.

Källor: SCB och Riksbanken

let arbetsökande är färre och på att det finns fler lediga jobb.

Det finns samtidigt tecken på att matchningen mellan de arbetsökande och de lediga jobben försämrats. Det tar normalt längre tid för företagen att rekrytera när arbetslösheten är låg, eftersom de har färre arbetsökande

²¹ Den demografiska utvecklingen de senaste 10 åren har inneburit att andelen äldre och utrikes födda, som i genomsnitt har en lägre sysselsättningsgrad, ökat som andel av befolkningen. Att arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden samtidigt har stigit trendmässigt bedömer Riksbanken till stor del vara en effekt av de reformer som genomförts på arbetsmarknaden.

²² Se "Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2015", Arbetsförmedlingen, 2015.

att välja bland. I nuläget är dock den genomsnittliga rekryteringstiden i näringslivet betydligt längre än vad som tidigare varit förknippat med den nuvarande nivån på arbetslösheten (se diagram 3:19). Rekryteringstiden påverkas emellertid även av vilka som är arbetslösa och det har förändrats det senaste decenniet.

Många av de arbetslösa är utrikes födda och personer med långa arbetslöshetstider

Det senaste året är det främst bland inrikes födda som arbetslösheten har minskat (se diagram 3:20). Bland utrikes födda har arbetslösheten legat kring 16 procent sedan 2010. Arbetslösheten är betydligt högre i vissa grupper, i synnerhet bland utomeuropeiskt födda utan gymnasieutbildning. En viktig förklaring till att arbetslösheten bland utrikes födda inte sjunkit är att det varit ett stort inflöde av utrikes födda i arbetskraften och för många tar det tid att få ett arbete.²³ Arbetsmarknaden för utrikes födda är också mer känslig för konjunktursvängningar.²⁴ Den utdragna lågkonjunkturen har därmed sannolikt försvårat deras inträde på arbetsmarknaden.

Chansen att övergå från arbetslös till sysselsatt minskar med tiden i arbetslöshet, bland annat till följd av att företag tenderar att välja bort personer med långa arbetslöshetstider.²⁵ Andelen långtidsarbetslösa har förvisso minskat den senaste tiden, men uppgick under inledningen av året fortsatt till drygt 30 procent. Den genomsnittliga tiden i arbetslöshet har också gått upp efter finansskrisen till i genomsnitt ca 34 veckor (se diagram 3:21).²⁶

Resursutnyttjandet bedöms vara ungefär normalt

Efter en utdragen lågkonjunktur pekar nu arbetsmarknadsstatistik och indikatorer sammantaget på att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden är ungefär normalt. Det förbättrade konjunkturläget väntas underlätta etableringen på arbetsmarknaden för utrikes födda något. Bedömningen av resursutnyttjandet och särskilt de utrikes föddas situation på arbetsmarknaden framöver är dock osäker. Ett stigande resursutnyttjande medför normalt en högre ökningstakt i löner och priser med viss fördröjning, vilket också ligger i Riksbankens prognos.

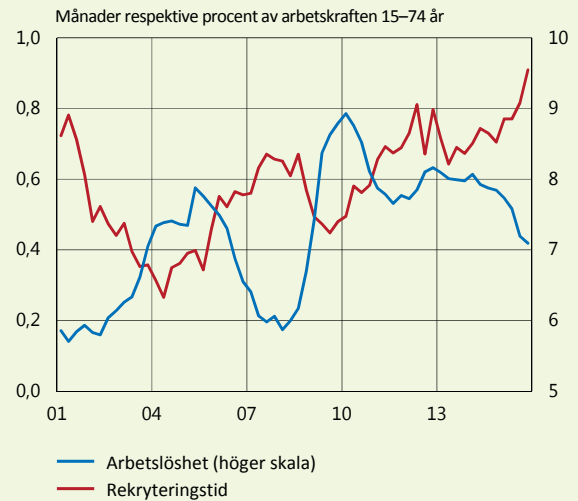
²³ Mellan 2006 och 2015 ökade antalet utrikes födda i arbetskraften med ca 350 000 personer. Enligt AKU var den genomsnittliga jobbchansen (övergång från arbetslös till sysselsatt) 28 procent per kvartal i fjol, bland utrikes födda var den 18 procent per kvartal. Enligt Arbetsförmedlingens statistik övergick endast 2,4 procent av utomeuropeiskt födda från arbetslöshet till ett osubventionerat arbete varje månad.

²⁴ Se D-O Rooth och O Åslund, "Spelar när och var någon roll? Arbetsmarknadsläget betydelse för invandrarers inkomster", Rapport 2003:5, IFAU.

²⁵ Se S Eriksson och D-O Rooth, "Do employers use unemployment as a sorting criterion when hiring? – Evidence from a field experiment", *The American Economic Review*, 104(3), 2014. Arbetslöshetstiden kan även påverka den arbetslöses sökintensitet, se till exempel A Krueger och A Mueller, "Job Search, Emotional Well-Being and Job Finding in a Period of Mass Unemployment: Evidence from High-Frequency Longitudinal Data", *Brookings Papers on Economic Activity*, 42 (1), 2011.

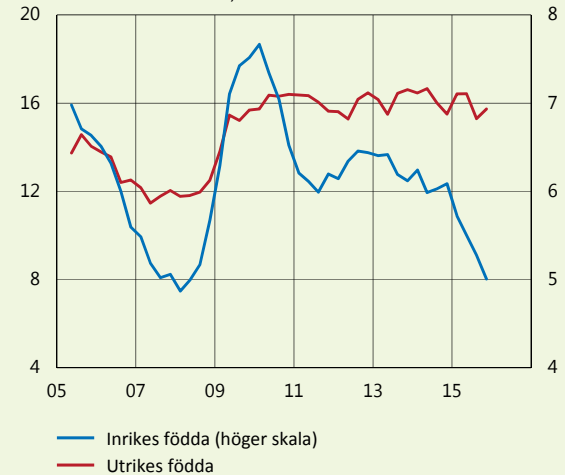
²⁶ Den genomsnittliga arbetslöshetstiden 2015 var cirka 43 (28) veckor bland utrikes (inrikes) födda.

Diagram 3:19. Genomsnittlig rekryteringstid i näringslivet och arbetslöshet

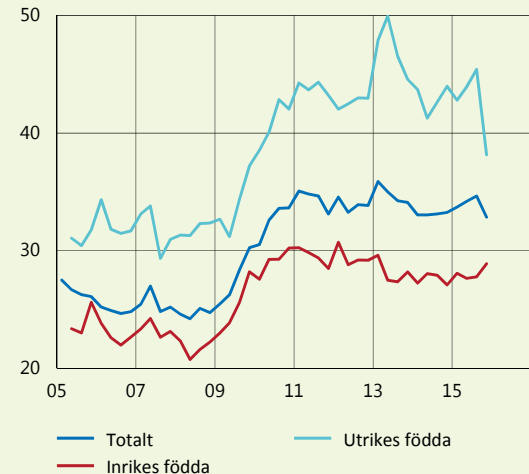
Källor: SCB och Riksbanken

Diagram 3:20. Arbetslöshet bland in- och utrikes födda

Källa: SCB

Diagram 3:21. Genomsnittlig tid i arbetslöshet

Källa: SCB